

Waarnemen van veranderingen:

Conversaties als werkwijze
om zicht te krijgen op
veranderingen in studiesucces
en de verklaringen ervan

Patrick Debats
Marcel van der Klink

Lectoraat Professionalisering
van het Onderwijs

Mei 2021

samen onderzoekend
ontwikkelen van
inspirerend onderwijs

Zuyd
Onderzoek

ZU
YD

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Opzet onderzoek	4
3. De onderzoeksbevindingen	5
4. Conclusies en aanbevelingen	6
Literatuur.....	8
Bijlagen	9
Bijlage 1: Opzet van de conversaties met opleidingsmanagers over studiesucces	9
Bijlage 2: Verslag van de inhoud van de gesprekken	10
Kengetallen.....	10
Academie A.....	11
Academie B.....	15
Academie C.....	18

1. Inleiding

In dit verslag wordt gerapporteerd over conversaties met opleidingsmanagers over het studiesucces van opleidingen aan de hand van managementinformatie. Binnen Zuyd Hogeschool is het Programma Succesvol Studeren actief dat opleidingen ondersteunt bij het creëren van meer studiesucces.

Het Programma Succesvol Studeren is momenteel in een fase belandt waarin op een steeds grotere schaal opleidingen, met hulp van leden van het kernteam van dit programma, aan de slag gaan met interventies. Deze interventies houden verband met de Sleutels voor Studeerbaarheid (Van der Klink, 2017) en richten zich bijvoorbeeld op programmering, toetsing, didactiek of onderwijsklimaat. Op de langere termijn zullen deze interventies naar verwachting resulteren in zichtbare veranderingen in het studiesucces van de participerende opleidingen. Op de kortere termijn resulteert dit mogelijk in veranderingen die wellicht wat minder direct zichtbaar zijn en een meer diepgaande analyse van beschikbare managementinformatie vergt dan doorgaans gebruikelijk is.

Om zicht te krijgen op mogelijk eerste signalen van verandering is in dit kortlopende onderzoeksproject geëxploreerd wat een mogelijke werkwijze is om deze veranderingen zichtbaar en bespreekbaar te maken. Het doel van het project is om te komen tot een werkwijze die behulpzaam is en die op bredere schaal kan worden toegepast binnen Zuyd Hogeschool.

2. Opzet onderzoek

De exploratie heeft plaatsgevonden bij drie academies uit hetzelfde domein van Zuyd Hogeschool die alle drie participeerden in het Programma Succesvol Studeren. Met de opleidingsmanagers van deze academies is contact gezocht en zij werden uitgenodigd voor een gesprek over de cijfers op het gebied van de ontwikkeling van het studiesucces in het eerste studiejaar van hun opleiding. Hierbij werd aangegeven dat de aanleiding van de vraag onderzoeksmatig van aard was. Het lectoraat wilde meer zicht krijgen op de onderwijsontwikkeling en interventies in de opleiding die de ontwikkeling in de cijfers over studiesucces kunnen verklaren.

Alle gevraagde opleidingsmanagers hebben hun medewerking toegezegd, waarna gesprekken met hen zijn gepland. Deze gesprekken zijn gevoerd door de twee onderzoekers die tevens de auteurs zijn van dit verslag. De gesprekken hadden het karakter van een conversatie, dat wil zeggen dat bij aanvang werd uitgelegd dat de gesprekken bedoeld zijn om in gezamenlijkheid te zoeken naar mogelijke verklaringen voor de ontwikkeling van de cijfers over het studiesucces en niet bedoeld zijn als verantwoording.

De conversaties hadden een vergelijkbare opzet (zie Bijlage 1 voor de volledige opzet) waarbij na een introductie op doel en werkwijze, de opleidingsmanager(s) een korte presentatie kregen over de ontwikkeling van de cijfers op het terrein van het studiesucces van hun opleiding(en). Het betrof een beperkte set van uitvalcijfers en cijfers over prestaties op tentamens in het eerste jaar van de opleiding, en dat beide over een reeks van een aantal jaren. De onderzoekers hadden een selectie gemaakt uit de grote hoeveelheid beschikbare data in het managementinformatiesysteem. De presentatie was telkens volledig afgestemd op de opleiding(en) die in het gesprek centraal stond(en). Voor het voorbereiden van deze presentatie werd rijkelijk geput uit de beschikbare data in het managementinformatiesysteem van Zuyd Hogeschool. Na de presentatie werd de gesprekspartners gevraagd of ze de cijfers herkenden en daarna werden ze uitgenodigd om te onderzoeken hoe deze te verklaren. Daarbij werd telkens als kapstok aangereikt een driedeling in factoren die behulpzaam kunnen zijn voor de verklaring van de cijfers: opleidingskenmerken, docentenkenmerken en studentkenmerken. Na de verklaring van de cijfers werd de opleidingsmanagers gevraagd of ze de conversatie zinvol achten en welke aanbevelingen ze hadden om de gesprekken te verbeteren. Tot slot werden er afspraken gemaakt over verslaglegging en eventuele vervolgesprekken. Het concept van het eindverslag is voorgelegd aan de opleidingsmanagers alvorens het definitief is gemaakt. Dit heeft geen nieuwe input opgeleverd voor bijstelling van de tekst.

3. De onderzoeksbevindingen

Een samenvatting van de cijfermatige inhoud van de gesprekken is in Bijlage 2 opgenomen.

Er werd van te voren afgesproken dat de conversatie vertrouwelijk was. Hierdoor ontstond tussen de gesprekspartners openheid. Er werd door de onderzoekers doorgevraagd vanuit het uitgangspunt van nieuwsgierigheid.

Bij alle drie de academies gaven de opleidingsmanagers tijdens de eerste gesprekken aan geen grote verrassingen te zien in de cijfers en de trends daarin. Wel prikkelde het gesprek over opleidingskenmerken, docentenkenmerken en studentkenmerken naar aanleiding van de cijfers om dieper te gaan kijken naar mogelijke verklaringen voor uitval en prestaties bij tentamens. Bij alle drie de academies gaven de opleidingsmanagers aan de conversaties als nuttig te ervaren. De openheid van het gesprek werd gewaardeerd. In één geval gaf een manager aan dat ze het jammer vond dat een dergelijk gesprek niet eerder had plaatsgevonden, ten tijde van de onderwijsinterventies.

Vanwege de beperktheid van de data die werden gepresenteerd, gingen de gesprekken relatief snel over de interpretatie van de cijfers. In de conversaties ontstonden nieuwe vragen. Bij twee academies leidde dat tot de vervolgactie om nog meer data via het managementinformatiesysteem te achterhalen en daar een vervolgg gesprek over te hebben. Het betrof academies waar onderwijsinterventies hadden plaatsgevonden in jaren waaruit de cijfers afkomstig waren.

Ook hebben alle conversaties tot vervolgafspraken geleid, die bij twee academies al tot acties hebben geleid. Bij één academie hebben twee vervolgacties plaatsgevonden, waarvan één met het docententeam. De volgende soorten vervolgafspraken/-acties hebben plaatsgevonden:

- Dezelfde cijfers voor een nieuw cohort op dezelfde manier bespreken
- Nieuwe cijfers achterhalen en bespreken
- De cijfers met het hele docententeam bespreken

Het vervolgg gesprek bij de eerste academie leidde tot een nieuw inzicht bij de opleidingsmanagers. Een verondersteld probleem bij uitval bij een specifieke doelgroep, bleek er niet te zijn, deze doelgroep bleek het relatief goed te doen, en de uitval was bij een andere doelgroep groter. Ook werden een aantal mogelijke struikelvakken gedetecteerd. Dit gesprek leidde tot een tweede vervolgafpraak met één van de onderzoekers en het docententeam. Hierin werden dezelfde cijfers gepresenteerd en met het team besproken. Ook bij de docenten ontstond een nieuw inzicht over de genoemde doelgroepen. Bij de tweede academie heeft één vervolgg gesprek plaatsgevonden met de opleidingsmanager. In dat gesprek kon het vermoeden weerlegd worden dat de uitval steeds later in het studiejaar plaatsvindt. Verder werd het beeld bevestigd dat de onderwijsinterventies van de afgelopen jaren een positief effect hadden op de gepresenteerde cijfers.

Bij de derde academie werd de afspraak gemaakt om na één jaar een zelfde gesprek te voeren, met cijfers die in het lopende studiejaar gegenereerd worden. Bij deze academie worden in dat jaar interventies in het onderwijs uitgevoerd.

4. Conclusies en aanbevelingen

De conversaties bieden een andere gesprekscontext dan bijvoorbeeld gesprekken over dezelfde soort cijfers in een formele kwaliteitszorgcyclus. In deze cyclus wordt op voorhand openheid naar buiten toe afgesproken en kan het doorvragen door het formele karakter worden opgevat als een vraag naar verantwoording. Daarmee bevestigen de gevoerde conversaties dat een verandering van de aard van het gesprek de ruimte schept om op een andere manier, een meer onderzoekende manier, nieuwe bevindingen en inzichten te genereren (Shaw, 2002).

In alle drie de gevallen hebben de conversaties tot meer inzicht in de materie geleid, waarbij vermoedens van opleidingsmanagers werden bevestigd, weerlegd of geheel nieuwe inzichten zich aandienen.

Deze manier van gespreksvoering, in de vorm van een conversatie over cijfers, draagt ertoe bij dat opleidingsmanagers worden uitgenodigd om op een onderzoekende manier een meer adequaat beeld te ontwikkelen over de doorwerking van de interventies vanuit het Programma Succesvol Studeren in het studiesucces van hun opleiding. Daarmee laten de conversaties zien dat de beschikbaarheid van data een belangrijke voorwaarde is maar dat dit onvoldoende is voor interpretatie en vervolgacties, daarvoor is nodig dat de data ook de functie van feedback gaat vervullen en dat geschiedt in de vorm van deze conversaties (Zie Goes-Daniëls, 2011). De conversaties bieden daarmee een betekenisvolle aanvulling op het repertoire in de gespreksvoering (bijvoorbeeld in het kader van de systematische kwaliteitszorg) over onderwijsontwikkeling.

Het voeren van gesprekken over het studiesucces in de vorm van conversaties, verdient navolging. De aard van de conversaties maken het echter niet mogelijk om dat onderdeel te laten vormen van de gesprekken die plaatsvinden in het kader van de reguliere kwaliteitszorgcyclus. Immers de conversaties gaan niet over verantwoording maar over het creëren van inzicht in een veilige setting waarin het verklaren van de cijfers over studiesucces vanuit een onderzoeksmatige nieuwsgierigheid centraal staat. Derhalve ligt het meer voor de hand dat de adviseurs/begeleiders, bijvoorbeeld vanuit het Programma Succesvol Studeren, dit integreren in hun werkzaamheden. Deze conversaties zijn relevant om zicht te krijgen op de werking van de interventies die vanuit het programma Succesvol Studeren in samenspraak met betrokkenen in een opleiding worden ingezet. Dat impliceert dat deze conversaties pas enige tijd nadat interventies zijn ingezet kunnen worden gevoerd waarbij betrokkenen van de opleiding samen met de adviseur/begeleider zoeken naar veranderingen en verklaringen hiervoor.

De conversaties hebben plaatsgevonden met opleidingsmanagers en in tweede instantie met de docenten van één van de opleidingsteams. Het is aanbevelenswaardig om in een vervolg ook studenten te betrekken in deze conversaties zodat het studentperspectief wordt meegenomen in de verklaring van de cijfers omtrent studiesucces.

Voorwaarde voor dergelijke conversaties is dat er voldoende tijd en aandacht wordt besteed aan het zoeken in het managementinformatiesysteem naar gegevens die passen bij de doelstelling van de interventies in een opleiding. Dat vergt inzicht in de werking van het managementinformatiesysteem. Onze ervaring is dat voor de presentatie van de cijfers in de eerste conversaties er gemiddeld twee uur tijd nodig was om de gewenste cijfers te vinden en te bewerken. Het is van belang om te komen tot een handzame set van data, zodat in de gesprekken snel de overstap wordt gemaakt naar de interpretatie van de data. Mochten er voor de verklaring voor de werking van interventies meer data nodig zijn, dan komt dit in het gesprek naar boven. Voor de vervolggesprekken die zijn gevoerd is het lastiger om een indicatie te geven omdat de aard van de vervolgvraag zo verschillend was.

Het kunnen voeren van deze conversaties vergt enige oefening en voorbereiding aan de kant van de begeleiders/adviseurs. Een combinatie van een bijeenkomst met de begeleiders/adviseurs met individuele consultatie van de onderzoekers nadien, is voldoende om de begeleiders/adviseurs hierin te ondersteunen. Indien dat zijn beslag krijgt, dan is het aanbevelenswaardig om medio 2022 een evaluatie te houden van of en hoe deze conversaties worden gevoerd, welke vragen en problemen zich daarbij voordoen en wat de conversaties opleveren voor alle betrokkenen.

Literatuur

Goes-Daniëls, M (2011). *Competent gemonitord. Van constructie van een CGO-monitor tot co-creatie binnen het middelbaar beroepsonderwijs in Nederland*. Academisch Proefschrift. Heerlen: Open Universiteit.

Shaw, P. (2002). *Changing conversations in organizations*. London/New York: Routledge

Van der Klink, M. (2017). [*Sleutels voor studeerbaarheid*](#). Heerlen: Zuyd Hogeschool.

Bijlagen

Bijlage 1: Opzet van de conversaties met opleidingsmanagers over studiesucces

Er zijn twee gespreksleiders nodig om de gesprekken te voeren.

1. Welkom en toelichting. Uitleg hoe structuur van het gesprek er uit ziet en dat we komen omdat we nieuwsgierig zijn naar verklaringen (het gaat dus niet om verantwoording).
2. Introductie cijfers en vraag of opleidingsmanagers hier een toelichting op willen hebben of dat de cijfers voor zich spreken.
3. Vraag of opleidingsmanagers deze cijfers kennen. En vraag door of opleidingsmanagers deze cijfers kunnen verklaren door te kijken naar de student-, opleidings- en docententeamenmerken van het eerste jaar.
4. De een voert het gesprek met opleidingsmanagers en de ander noteert met steekwoorden in een powerpoint zodat voor alle deelnemers inzichtelijk blijft wat er is uitgewisseld.
5. Vraag wat we uit de cijfers en de verklaringen ervan kunnen leren. Wat kunnen andere opleidingen hier van opsteken?
6. Vraag of deze conversatie een betekenisvolle bijdrage levert aan inzicht in het studiesucces van de desbetreffende opleiding(en).
7. Vraag of de gehanteerde werkwijze (dus via deze conversatie) voldoet of dat er iets anders had moeten plaatsvinden.
8. Afronding: Maak afspraken met de opleidingsmanagers (bv. moet er een verslag komen of een vervolg?).

Bijlage 2: Verslag van de inhoud van de gesprekken

Kengetallen

Voor het initiële gesprek zijn voor alle academies de volgende kengetallen opgehaald:

- De uitval in het eerste jaar

Hierbij is gebruik gemaakt van de rapportage “advies propedeuse” in het management informatiesysteem (m.i.s.). Het m.i.s. kent ook een directe rapportage over uitval in het eerste jaar, maar hieruit valt niet te herleiden of dit uitval met of zonder een bindend studieadvies (b.s.a.) is. Deze informatie is wel relevant, omdat het laatste cohort waar cijfers voor beschikbaar zijn, te maken heeft met een uitgesteld b.s.a. in verband met de Covid-19 maatregelen. In de rapportage “advies propedeuse” staat per student uit een cohort onder andere de eventuele uitschrijfdatum en of er sprake is van een uitgegeven b.s.a.. Als de uitschrijfdatum t/m 31 augustus van het eerste studiejaar viel van de opleiding waar de student zich had ingeschreven, werd deze als uitval in het eerste jaar geteld¹. Op deze manier konden de uitvalspercentages in het eerste jaar berekend worden voor de totale uitval en alleen de uitval zonder een b.s.a.

- Prestaties bij tentamens in het eerste jaar

Om cijfermatig zicht te krijgen op de prestaties bij tentamens in het eerste jaar is gebruik gemaakt van de rapportage “examenprogramma propedeuse” in het m.i.s.. In deze rapportage is per student de score per tentamen te zien. Indien er meerdere kansen voor een tentamen zijn benut is ook de score per kans te zien. Omdat de cesuur bekend is, kon per tentamen bepaald worden of het behaald was en in welke kans dit behaald was. In de rapportage is ook te zien in welke onderwijsperiode de eerste kans van het tentamen wordt aangeboden. Op basis van deze rapportage is gekeken hoeveel procent van de toetsen gehaald was, hoeveel procent van de toetsen bij de eerste kans behaald was en hoeveel procent van de studenten alles behaald hadden.

¹ Alle opleidingen kenden alleen een regulier instroommoment op 1 september

Academie A

Academie A kent twee bacheloropleidingen (A1 en A2) met een inhoudelijke verwantschap. Het eerste jaar van deze opleidingen is gezamenlijk. De studenten van beide opleidingen zitten met elkaar in groepen en krijgen onderwijs van dezelfde docenten en moeten dezelfde tentamens maken. De docenten weten over het algemeen niet of een student bij A1 of A2 is ingeschreven. De academie heeft twee opleidingsmanagers. Ze werken samen aan beide opleidingen. De ene manager heeft meer focus op leerjaren 1 en 2, de andere op de twee hoogste leerjaren.

Over de cohorten 2016 t/m 2019 kende A1 een instroom van gemiddeld 56 studenten en A2 kende een gemiddelde instroom van 97 studenten per jaar. In eerste instantie zijn, uitgesplitst over A1 en A2, de uitvalcijfers en prestaties op tentamens over de cohorten 2016 t/m 2018 achterhaald en aan de twee opleidingsmanagers voorgelegd. Voor deze cohorten is gekozen, omdat op voorhand bekend was dat in 2017-2018 een curriculumaanpassing geïmplementeerd was, die in de daarop volgende jaren is doorontwikkeld. Door cohort 2016 mee te nemen, kon gekeken worden of er een verschil in de cijfers kon worden waargenomen ten opzichte van de oude situatie.

uitval jaar 1

Cohort	Incl b.s.a.		Excl. b.s.a.	
	A1	A2	A1	A2
2016	32,8%	53,7%	16,4%	23,1%
2017	25,9%	36,0%	3,4%	10,0%
2018	37,3%	29,0%	23,5%	18,3%
2019	37,1%	22,2%	37,1%	22,2%

De switch van studenten tussen A1 en A2 is niet als uitval geteld.

prestaties studenten in onderwijsprogramma propedeuse jaar

Prestaties bij de eerste kans:

	Blok 1 t/m blok 2			Blok 1 t/m blok 4		
	Aantal toetsen in programma	gem. % voldoende bij 1ste kans A1	gem. % voldoende bij 1ste kans A2	Aantal toetsen in programma	gem. % voldoende bij 1ste kans A1	gem. % voldoende bij 1ste kans A2
2016	14	71%	69%	30	77%	66%
2017	14	64%	71%	25	76%	73%
2018	10	54%	67%	20	76%	71%
2019	10	60%	62%	20	69%	69%

Prestaties over alle kansen

	Toetsen behaald (incl herkansing) blok 1 t/m blok 2				Toetsen behaald (incl herkansing) blok 1 t/m blok 4			
	% alles behaald A1	% alles behaald A2	gem % behaalde toetsen A1	gem % behaalde toetsen A2	% alles behaald A1	% alles behaald A2	gem % behaalde toetsen A1	gem % behaalde toetsen A2
2016	54,5%	45,9%	92,2%	90,2%	26,5%	22,4%	87,8%	89,6%

2017	36,0%	60,0%	82,5%	90,1%	22,9%	48,8%	89,2%	92,2%
2018	44,2%	54,5%	87,1%	86,7%	44,1%	43,8%	93,6%	87,5%
2019	49,0%	56,4%	86,8%	90,6%	43,6%	44,6%	93,7%	92,6%

In een eerste reactie gaven de opleidingsmanagers het volgende aan:

- We zien een minder duidelijke daling van de uitval van A1. Het is ons niet duidelijk waarom dit zo is;
- We zien verschillen tussen A1 en A2. Komt dit misschien door een verschil in de aard van de instroom? (bijvoorbeeld mbo-instroom);
- We denken dat de meer 'hardere' vakken vooral vanaf blok 3 komen. Blok 1 en 2 zijn meer "leesvakken". ligt dat de studenten van A1 misschien meer? Vindt daarom misschien meer uitval in A1 plaats in de eerste twee blokken?
- We weten dat de instroom van A1 is toegenomen. Is daarbij de verwachting wel goed gematcht met wat de opleiding biedt?
- Op een aantal punten zijn studenten van A1 in de loop van de tijd minder sterk gaan presteren dan die van A2.

Dit leidde tot de volgende vervolgvragen voor een tweede overleg:

- Hoe ziet de timing van de uitval uit?
- Is er een verschil in uitval tussen verschillende vooropleidingsniveau's?
- Wat is het beeld van de prestaties per toets?

De opleidingsmanagers gaven aan het een zinvol gesprek te vinden, omdat het gesprek over de cijfers het gevoel dat ze hadden bij de ontwikkeling van de opleidingen een fundament gaven. Er kwamen geen verrassingen naar boven, met uitzondering van het verschil tussen A1 en A2. Ook vonden ze de cijfers over de resultaten over alle kansen interessanter dan de resultaten bij de eerste kansen. Laatstgenoemde cijfers zijn dan ook vrijwel niet besproken.

Voor het vervolgoverleg zijn de volgende cijfers verkregen:

Timing uitval: gemiddeld aantal dagen tot uitschrijving in het eerste jaar bij uitvallers

Cohort	A1	A2	Vershil A1-A2
2016	229,0	234,4	5,4
2017	236,6	244,6	8
2018	240,1	261,9	21,8
2019	193,9	250,8	56,9

vooropleiding instroom jaar 1

Cohort	Instroom VWO (% van VWO+HAVO+MBO instroom)		Instroom HAVO (% van VWO+HAVO +MBO instroom)		Instroom MBO (% van VWO+HAVO +MBO instroom)	
	A1	A2	A1	A2	A1	A2
2016	5,6%	13,8%	70,8%	64,5%	23,6%	21,7%
2017	13,3%	7,2%	56,7%	67,6%	30,0%	25,2%
2018	10,4%	12,6%	68,8%	62,1%	20,8%	25,3%
2019	14,7%	13,8%	50,0%	56,3%	35,3%	29,9%

vooropleiding uitval jaar 1

Cohort	Uitval VWO (% van instroom VWO)		Uitval HAVO (% van instroom HAVO)		Uitval MBO (% van instroom MBO)	
	A1	A2	A1	A2	A1	A2
2016	0,0%	47,4%	39,2%	57,3%	41,2%	50,0%
2017	25,0%	25,0%	50,0%	42,7%	33,3%	42,9%
2018	20,0%	8,3%	45,5%	37,3%	40,0%	37,5%
2019	20,0%	16,7%	50,0%	26,5%	25,0%	11,5%

Per toets is gekeken naar de prestaties van studenten die uitvielen in jaar 1 en studenten die niet zijn uitgevallen in dat studiejaar. Vervolgens is per toets gekeken hoe groot het verschil was van de gemiddeld percentage behaalde toetsen tussen de uitvallers en niet-uitvallers. Zoals verwacht presteerden de uitvallers op iedere toets gemiddeld minder goed dan de niet-uitvallers. Voor het tweede gesprek is in kaart gebracht voor welke 6 toetsen uit het eerste jaar dit verschil het grootste was. Het betrof de samengevoegde prestaties van de cohorten 2019 en 2018 van beide opleidingen.

Grootste verschillen over beide cohorten, beide opleidingen samen		
Blok	inhoud	% verschil in score uitvallers t.o.v. herinschrijvers 2 ^{de} jaar
BLOK 3	BA BE en AO	-37,30%
BLOK 3	inleiding onderzoek	-35,70%
BLOK 2	Be en BA	-33,40%
BLOK 4	professioneel gedrag	-31,20%
BLOK 2	Recht en Management en Organisatie	-31,00%
BLOK 4	Engels schriftelijk	-29,50%
BLOK 3	professioneel gedrag	-29,30%

Tenslotte is nog gekeken naar de verschillen hierbij tussen opleidingen A1 en A2. Er is apart voor A1 en A2 gekeken naar de verschillen tussen prestaties van uitvallers en niet-uitvallers. Vervolgens is gekeken naar wat het verschil tussen A1 en A2 hierbij was. Het ging hierbij dus om de verschillen tussen A1 en A2 op de verschillen tussen uitvallers en niet uitvallers. Voor het tweede gesprek zijn de drie toetsen geselecteerd die het grootste verschil tussen A1 en A2 lieten zien:

Grootste verschillen tussen A1 en A2		
Blok	inhoud	verschil A1-A2
BLOK 4	Engels schriftelijk	55,1%
BLOK 3	BA BE en AO	31,4%
BLOK 4	professioneel gedrag	30,1%

In de eerste reactie tijdens het tweede gesprek gaven de managers verrast te zijn over dat de cijfers lieten zien dat de mbo-instroom niet slechter presteerde dan de overige instroom en dat juist de Havo-instroom in verhouding meer uitval liet zien.

De uitval van A1 vond inderdaad gemiddeld eerder in het jaar plaats dan bij A2. Vanaf cohort 2018 is dat substantieel.

Ook vond men de overzichten van de verschillen in prestaties op de toetsen interessant, omdat dit een beeld opleverde van mogelijke struikelvakken. Overigens werd hiermee niet het vermoeden bevestigd dat de A1 studenten minder moeite zouden hebben met de “harde vakken”.

De cijfers hadden ze nog niet eerder op deze manier in beeld gehad. Ze konden dit gebruiken als basis voor verder beleid.

In de afronding gaven de managers aan beide gesprekken zinvol te hebben gevonden, omdat het hun een goed fundament kon geven voor verdere activiteiten.

Over de twee gesprekken heen viel het op dat in eerste instantie het beeld dat de managers hadden over de ontwikkelingen bevestigd werd, maar dat bij het verder analyseren van cijfers die aan mogelijke oorzaken gerelateerd waren, hun vermoedens juist **niet** werden bevestigd.

Academie B

Academie B kent twee opleidingen, een bachelor en een associate degree. De gesprekken hadden alleen betrekking op de bachelor.

Over de cohorten 2016 t/m 2019 was er een instroom van gemiddeld 164 studenten per jaar. In eerste instantie zijn de uitvalcijfers en prestaties op tentamens over de cohorten 2018 en 2019 achterhaald en aan de opleidingsmanager voorgelegd. Voor deze cohorten is gekozen, omdat 2019 het eerste cohort was dat met een nieuw ontworpen programma te maken heeft gehad.

uitval jaar 1

uitval jaar 1	Uitval %	Uitval % zonder b.s.a.
2018	34,5%	13,7%
2019	21,4%	21,4%

prestaties studenten in onderwijsprogramma propedeuse jaar

cohort	Toetsen behaald (incl herkansing) blok 1 t/m blok 2				Toetsen behaald (incl herkansing) blok 1 t/m blok 4			
	Aantal toetsen in programma	gem. % voldoende bij 1ste kans	% studenten alles behaald	gemiddeld % behaalde toetsen incl. herk	Aantal toetsen in programma	gem. % voldoende bij 1ste kans	% studenten alles behaald	gemiddeld % behaalde toetsen incl. herk
2018	11	71%	25,9%	80,5%	22	75%	24,2%	85,3%
2019	6	85%	73,5%	98,9%	14	81%	61,9%	92,2%

In een eerste reactie gaf de opleidingsmanager het volgende aan dat de volgende zaken de gunstige ontwikkeling kunnen verklaren:

- We hebben een fundamenteel andere aanpak in het nieuwe curriculum. Er is meer nadruk op kennismaking met de beroepspraktijk in kleine eenvoudige en concrete elementen. Studenten krijgen beter beeld van wat het beroep inhoudt;
- In oude curriculum waren de opdrachten groter, met meer elementen. Nu zijn ze meer opgeknipt in minder complexe elementen in het eerste jaar en minder lang;
- Docenten hebben veel ontwikkeling doorgemaakt in professionalisering en teamontwikkeling. Er is meer senioriteit in het team, ze zijn door de 'startersfase' heen. Dit heeft wel betrekking op de uitvoering van het onderwijs. Ontwikkeling van onderwijs is nog in "ontwikkeling" in het team. Er wordt meer "integraal" samengewerkt in het team;
- Enige mogelijke verschil bij studenten zou kunnen zijn dat er andere studenten afkomen op het meer "commerciële en digitale" profiel van de opleiding in vergelijking tot het oude profiel. Er is sprake van gericht verwachtingsmanagement. Overigens groeit de instroom.

Het gesprek leidde tot de volgende vervolgvragen voor een tweede overleg:

- Misschien is de trend nog gunstiger, omdat er steeds meer studenten zijn die de opleiding doen om de p te halen en dan iets anders gaan doen. Klopt het dat er steeds meer studenten vertrekken met een p-diploma?
- Kunnen we ook naar de cijfers van cohort 2017 kijken, omdat dit het laatste cohort dat samen met twee andere opleidingen is uitgevoerd?
- Schrijven studenten zich later uit? Is dat een trend die al langer loopt?

- Groeit de instroom buiten de “traditionele” regio Zuid Limburg? Zijn er meer studenten die eerst voor Fontys gekozen zouden hebben?
- Hoe ziet de timing van de uitval uit?

De opleidingsmanager gaf aan het een zinvol gesprek te vinden. Er waren in haar beleving geen zaken aan het licht gekomen die haar verasten, maar ze vond het wel goed om stil te blijven staan bij de effecten van de curriculumvernieuwing. Het was goed om te zien dat dit positieve effecten had. Ook was het goed om op deze manier nieuwe vragen op tafel te krijgen, gaf ze aan.

Voor het vervolgoverleg zijn de volgende cijfers verkregen:

prestaties studenten in onderwijsprogramma propedeuse jaar in cohort ‘17

	Toetsen behaald (incl herkansing) blok 1 t/m blok 2			Toetsen behaald (incl herkansing) blok 1 t/m blok 4		
	Aantal toetsen in programma	gem. % voldoende bij 1ste kans	% studenten alles behaald	Aantal toetsen in programma	gem. % voldoende bij 1ste kans	
2017	14	63%	40,8%	26	70%	36,0%

Aandeel studenten per cohort dat uitvalt in jaar 1 met een propedeusediploma (indicatie voor doorstromen naar een universitaire bachelor)

Cohort	% uitval in jr 1 met p-diploma (t.o.v. instroom)
2015	1,2%
2016	1,3%
2017	1,2%
2018	5,0%
2019	2,5%

Timing uitval: gemiddeld aantal dagen tot uitschrijving in het eerste jaar bij uitvallers

Cohort	Gemiddeld aantal dagen tot uitschrijving in het eerste jaar
2009	288,7
2010	252,6
2011	260,4
2012	252,8
2013	210,8
2014	232,2
2015	211,5
2016	198,9
2017	212,3

2018	296,4
2019	219,6

Aandeel instroom per regio van afkomst

Cohort	Aandeel instroom per regio van afkomst			
	z-limburg	m-limburg	n-limburg	buiten limburg
2015	77,6%	11,9%	2,5%	8,0%
2016	80,0%	14,3%	1,7%	4,0%
2017	76,3%	15,3%	2,8%	5,6%
2018	76,9%	11,2%	0,7%	11,2%
2019	83,1%	10,0%	1,3%	5,6%

In het tweede gesprek werd duidelijk dat de cijfers lieten zien dat de aannames uit het eerste gesprek niet klopten. Studenten vielen niet later uit. Tevens bleek dat het aandeel studenten dat met een propedeuse diploma een wo-bachelor ging doen zeer klein was. Ook werd duidelijk dat het nieuwe curriculum nog niet had geleid tot een grotere instroom buiten Zuid-Limburg. Er ontstond wel nieuwsgierigheid naar de prestaties van studenten in cohort 2020. Zij volgden ook het nieuwe opleidingsprogramma, maar met een aantal aanpassingen t.o.v. 2019-2020. Hierop is een derde overleg afgesproken dat op het moment van schrijven nog moet plaatsvinden.

Academie C

Academie C kent één bacheloropleidingen. Op voorhand was van deze opleiding bekend dat veel studenten aan het einde van het eerste jaar uitvallen met een behaald propedeusediploma. Zij gaan dan vaak een bachelor aan de universiteit volgen.

Over de cohorten 2016 t/m 2019 was er een instroom van gemiddeld 214 studenten per jaar. In eerste instantie zijn de uitvalcijfers en prestaties op tentamens over de cohorten 2018 en 2019 achterhaald en aan de twee opleidingsmanagers voorgelegd.

uitval jaar 1

cohort	Uitval %	Uitval % zonder p-diploma	Uitval % zonder b.s.a. en zonder p-diploma
2016	34,7%	21,6%	8,0%
2017	33,5%	16,2%	6,3%
2018	46,8%	35,2%	18,5%
2019	40,7%	27,7%	27,7%

* Omdat bekend is dat veel studenten met een p-diploma doorstromen naar een wo-bachelor is ook gekeken naar de uitval van studenten zonder p-diploma.

prestaties studenten in onderwijsprogramma propedeuse jaar

cohort	Toetsen behaald (incl herkansing) blok 1 t/m blok 2				Toetsen behaald (incl herkansing) blok 1 t/m blok 4			
	Aantal toetsen in programma	gem. % voldoende bij 1ste kans	% studenten alles behaald	gemiddeld % behaalde toetsen incl. herk	Aantal toetsen in programma	gem. % voldoende bij 1ste kans	% studenten alles behaald	gemiddeld % behaalde toetsen incl. herk
2016	6	79%	62,4%	90,9%	12	78%	53,4%	93,1%
2017	5	79%	71,4%	91,8%	11	80%	61,5%	93,4%
2018	5	52%	53,1%	81,0%	11	62%	50,3%	87,6%
2019	5	45%	47,0%	78,6%	11	59%	43,9%	85,4%

De opleidingsmanagers gaven aan bekend te zijn met de naar hun mening hoge uitval en lage prestaties op de toetsen. Ze vonden het wel zinvol om deze gekwantificeerd te hebben en om ook te kijken naar de cijfermatige prestaties op tentamens. Op deze manier konden ze gericht kijken naar mogelijke knelpunten in het opleidingsprogramma. De bespreking leidde tot een aantal vragen en opmerkingen waarmee ze zelf verder wilden gaan:

- In module 1 wordt al veel op inzicht getoetst. Is dit te vroeg? Zijn hierbij extra lessen nodig?
- Er is veel geïnvesteerd in SKE. Toetstechnisch zit het goed. Vraag is of de inhoud van de leerdoelen wel op het juiste moment in het programma zitten.
- In '14-'15 is gestart met een nieuwe curriculum. Misschien worden de toetsen jaarlijks moeilijker, hetgeen tot mindere prestaties kan leiden
- De inhoud van lessen en de aanpak moet aansluiten op de toetsing. Samenhang leerdoelen, leeractiviteiten en toets is belangrijk. Hoe staat het daarmee?
- De heraccreditatie van een aantal jaren gelden ijlt nog na. Vragen we ons misschien niet te veel af of we wel streng genoeg zijn?
- De sociaal communicatieve vakken met veel reproductievragen zijn uit programma gehaald. De toets werd toen meer juridisch, waarop de prestatie daalde. Is het onderwijs wel genoeg inhoudelijk aangepast?

- De omslag naar formatief evalueren moet ook goed in de deskundigheidsbevordering aan de orde komen. Doen we genoeg?
- Wat is het verschil tussen havisten en mbo'ers? En mannen en vrouwen? Moeten we meer differentiëren in de aanpak?
- De plek van de beroepsbeoefenaar in het domein begint de laatste jaren vorm te krijgen. De noodzakelijke inhoud hiervoor is soms conflicterend met beeld dat docenten (die voor andere beroepen in dat domein op WO-niveau zijn opgeleid) hebben vanuit hun eigen gevolgde onderwijs.
- Sluit ons enthousiasme voor het vak nog wel aan bij huidige generatie studenten? Hoe houden we de aansluiting? Is het voor studenten wel duidelijk genoeg waarom ze bepaalde zaken moeten leren?
- Uitleg over het nut en de doelen van de didactische aanpak is ook nodig. Studenten moeten ook leren werken met deze specifieke aanpak.

Daarnaast gaven de opleidingsmanagers aan dat er op dit moment een aantal ontwikkelingen gaande waren die beoogden een positief effect te hebben op de prestaties van studenten.

- Tot voor kort werd iedere docent ingezet in het eerste jaar, nu wordt er meer nadrukkelijk naar de didactische kwaliteiten gekeken bij die inzet. Centrale vraag hierbij: Ontleen je als docent je identiteit aan je vak of aan je didactische kwaliteit?
Doel van deze inzet: met kerst 2020 gemotiveerde studenten of duidelijkheid bij studenten waar de studie niet bij past.
- Er is nu meer nadruk op professionele ontwikkeling van student (12EC) ipv 2EC voor SLB, vanaf cohort 2020 net meer nadruk op formatieve feedback bij professionele ontwikkeling.

Vanwege deze ontwikkelingen wilden de opleidingsmanagers in het volgende studiejaar een nieuw gesprek hebben over de nieuwe cijfers. Dit gesprek is toegezegd.